

Олійник О.О.,
канд.екон.наук, доцент
Національний університет водного
господарства та природокористування
oliynuk_olena@ukr.net

Олейник Е.А.,
канд.экон.наук, доцент
Национальный университет водного
хозяйства и природопользования

Oliiynuk, O.O.
candidate of economic sciences, docent
National University of Water Management and Natural Resources Use

КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНОГО ФАХІВЦЯ

КОРПОРАТИВНАЯ СОЦИАЛЬНАЯ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ ФОРМИРОВАНИЯ КОНКУРЕНТНОГО СПЕЦИАЛИСТА

CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY AS AN ELEMENT OF DEVELOPING COMPETITIVE PROFESSIONAL EXCELLENCE

У статті проаналізовано сучасні соціально відповідальні практики взаємодії суб'єктів господарювання з вищими навчальними закладами України. Запропоновано основні напрями та форми співпраці між бізнесом і навчальними закладами за засадах концепції корпоративної соціальної відповідальності.

В статье проанализированы современные социально ответственные практики взаимодействия субъектов хозяйствования с высшими учебными заведениями Украины. Предложены основные направления и формы сотрудничества между бизнесом и учебными заведениями по началах концепции корпоративной социальной ответственности.

The aim of this paper is to examine the directions and forms of cooperation between business and educational institutions from the perspective of the corporate social responsibility concept. The article analyses the level of unemployment among young adults and the patterns of unemployment among young people who have recently graduated from either upper secondary or tertiary educational institutions of the 1st-4th accreditation level in Ukraine, basing on statistical information. The author has identified the obstacles faced by young professionals as they begin their career journey in the labour market. The paper has also substantiated that the modern education system that trains specialists for the Ukrainian labour market needs to be improved and further developed, in particular through the collaboration between educational institutions and businesses within the scope of social responsibility. The research has analysed the modern socially responsible practices of interaction between business entities and higher educational institutions of Ukraine. The author has determined the major forms of cooperation between business and educational institutions, in particular in the field of research and development, academic and student mobility, entrepreneurial initiatives, curriculum development, management, etc. Moreover, this paper has proved that effective interaction between businesses and educational institutions is an effective tool in the process for improving quality and raising standards in education, as well as equipping students with the skills and experiences to allow them to become leaders in their chosen careers.

Ключові слова. Корпоративна соціальна відповідальність, освіта, взаємодія, вищий навчальний заклад, зацікавлені сторони.

Ключевые слова. Корпоративная социальная ответственность, образование, взаимодействие, высшее учебное заведение, заинтересованные стороны.

Key words. Corporate social responsibility, education, interaction, institution of higher education, stakeholders.

Вступ. Політичні, економічні та соціальні зміни, які відбуваються в Україні, суттєво впливають на вибір пріоритетів стратегічного розвитку вітчизняних суб'єктів господарювання. Сьогодні все більшого поширення набуває практика імплементації концепції соціальної відповідальності в систему корпоративного управління, що дозволяє враховувати інтереси ключових зацікавлених сторін. Особливої актуальності корпоративна соціальна відповідальність набуває для підприємств, які орієнтовані на створення та поширення власного HR-бренду як роботодавця серед студентів і молодих фахівців. Відтак, пошук інноваційних форм ефективної взаємодії між бізнесом і вищими навчальними закладами є важливим завданням сучасних наукових досліджень.

Дослідженню теоретичних засад концепції корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) та її практичній реалізації в господарській діяльності організацій присвячені роботи багатьох науковців, зокрема: Д. Баюри, О. Грішиної, В. Жуковської, В. Звоняра, А. Колота, І. Курінної, О. Лазоренко, М. Саприкіної, О. Синкової, Е. Хендриксена та ін. Однак, незважаючи на значну кількість науково-методичних досліджень у цій сфері, налагодження ефективної взаємодії між бізнесом та освітою на основі соціально відповідальних принципів не набуло широкого практичного застосування в Україні. За таких умов дослідження перспектив використання КСВ для формування співпраці між організаціями та вищими навчальними закладами з метою формування конкурентоздатного фахівця на ринку праці є актуальним науковим завданням.

Постановка завдання. Метою роботи є дослідження напрямів і форм співпраці між бізнесом і навчальними закладами за засадах концепції корпоративної соціальної відповідальності.

Результати дослідження. Згідно з офіційними даними Державної служби зайнятості України, рівень безробіття серед молоді до 25 років у останні роки зменшується та становить I квартал 2017 р. 17,7 %. Водночас значення даного показника на 0,6 % вище, чим у країнах Європейського союзу (17,1 %) [1]. Водночас слід відмітити, що динаміка непрацевлаштованих осіб після закінчення загальноосвітніх і вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації у відсотках до загальної кількості безробітних в Україні прямує до зменшення. Так, якщо в 2013 році їхня частка становила 17 %, то в 2016 році — 15,6 % [2].

За таких умов доцільно виявити перешкоди, з якими зустрічаються молоді фахівці при виході на ринок праці. За результатами дослідження аудиторської компанії EY [3] найбільшим викликом для студентів залишається недостатній досвід роботи — його вказали 74 % респондентів. Саме тому готовність компанії брати на роботу студентів є важливим фактором вибору роботодавця для молодих кандидатів (близько 40 % учасників опитування зазначили цей критерій). Серед інших істотних перешкод при пошуку роботи — недостатній рівень знань або навичок, а також висока конкуренція на ринку праці — їх вказав кожен третій респондент. У той же час, обмежена кількість вакансій за фахом і незадовільні умови працевлаштування значно рідше згадувались учасниками опитування у 2016 році.

Що стосується думки роботодавців, то найважливішим бар'єром для прийому на роботу недавніх випускників ВНЗ є низький рівень практичної підготовки

випускників. Так вважає 59 % опитаних роботодавців за результатами дослідження Групи СКМ [4]. При цьому другу сходинку (40 % респондентів) займають завищені вимоги з боку випускників. Відсутність у випускника досвіду роботи за спеціальністю як бар'єр для працевлаштування обрали 37 % опитаних. Водночас роботодавці акцентують увагу на низькому рівні теоретичної підготовки випускників (36 %) і відсутності у випускника навичок, важливих для роботи (32 %).

Результати опитувань як випускників вищих навчальних закладів, так і роботодавців дозволяють стверджувати, що сучасна система підготовки фахівців для ринку праці України потребує удосконалення та подальшого розвитку. Особливий інтерес становить розвиток системи вищої освіти як один із факторів, що враховується при оцінці рівня конкурентоспроможності країни. З його аналізу у розрізі складових за даними Звіту з глобальної конкурентоспроможності за 2015–2016 рр. випливають такі поточні висновки:

- найвищі позиції Україна займає за рівнем охоплення населення вищою освітою (14 місце зі 140 країн) після Греції, США, Фінляндії, Німеччини та ін.;
- рівень якості освітньої системи є низьким, не відповідає високому рівню кількісних показників охоплення (54-те місце);
- найгірші показники Україна має за якістю управлінських шкіл (менеджменту, бізнес-шкіл), що є свідченням нерозвиненості цієї системи в країні і призводить до нестачі висококваліфікованих управлінців і неефективності управлінських процесів;
- показники професійної підготовки під час роботи вказують на низьку фаховість кадрів і відсутність постійного підвищення кваліфікації та навчання протягом життя [5].

Водночас удосконалення системи освіти в Україні вимагає також і те, що чверта Ціль стійкого розвитку 2016—2030 передбачає забезпечення всеохоплюючої та справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх. Зокрема, підціль 4.4 визначає до 2030 р. істотно збільшити число молодих і дорослих людей, які володіють затребуваними навичками, для працевлаштування, отримання гідної роботи та занять підприємницькою діяльністю [6].

В Україні ідея стійкого розвитку набуває стрімкого поширення, що відображається в активному впровадженні концепції соціальної відповідальності у практику бізнесу, державних і громадських організацій, закладів освіти. Зокрема принципи корпоративної соціальної відповідальності активно імплементують в систему менеджменту провідні компанії України. При цьому реалізуються два напрями КСВ: внутрішній (соціальна відповідальність стосовно власного персоналу) і зовнішній (соціальна відповідальність відносно зовнішніх стейкхолдерів) [7]. Співпраця бізнесу з вищими навчальними закладами стосується саме зовнішнього напрямку КСВ. Водночас результати такої співпраці поширюються на значно ширше коло зацікавлених сторін. Для держави — це зниження безробіття та розвиток інноваційної економіки; для бізнесу — підвищення власної конкурентоздатності, залучення кваліфікованого персоналу, розвиток знань, вмій і навичок вже наявних працівників; для закладів освіти — додаткові фінансові ресурси та практична спрямованість підготовки фахівців. Відтак, в умовах становлення національної моделі соціальної відповідальності,

особливо актуальним постає розуміння роботодавцями України ролі корпоративної соціальної відповідальності у формуванні конкурентного фахівця (табл. 1).

Таблиця 1

СУЧАСНІ ПРАКТИКИ ВЗАЄМОДІЇ БІЗНЕСУ З ВИЩИМИ НАВЧАЛЬНИМИ ЗАКЛАДАМИ УКРАЇНИ

Суб'єкт господарювання	Практика КСВ	Результати реалізації практики
Компанія Articano	Топ-менеджери компанії разом із незалежними бізнес-тренерами читали для студентів практичні лекції в Київському Національному університеті технологій та дизайну; розповідали про психотипи особистості, проектний менеджмент, юридичні консультації; давали практичні поради як визначити свої сильні сторони, як краще шукати роботу	В 2016 році: більше 30 годин живого спілкування лекторів із студентами; 10000 грн за перше, 7000 грн за друге та 3000 грн за третє місце грошових винагород для студентів за нові ідеї в рамках конкурсу; більше 20 студентів залучені до практичної дослідницької роботи в проектах Articano; стажування більш ніж 10 студентів з можливістю подальшого працевлаштування
АО «AVER LEX»	Начальна програма терміном 7 тижнів, що включала практичні семінари із практикуючими юристами. Студентам пропонувалось працювати із реальними справами, розробляти алгоритми дій для клієнтів. Під час практичних занять 12 осіб створюють свої власні юридичні фірми та просувають свій бренд	6 із 12 осіб були прийняті на стажування із подальшим працевлаштуванням у провідні юридичні компанії України. Інші студенти практикуму під час опитування повідомили про значне підвищення рівня їх успішності у навчанні та про поглиблення інтересу до своєї майбутньої професії
Український оператор зв'язку lifecell	LIFECCELL відкрив спеціальну телеком-лабораторію в Інституті телекомунікаційних систем НТУУ «КПІ» ім. І. Сікорського. Компанія встановила комутатор, систему живлення та сервери, які у комплексі складають повноцінну локальну мережу GSM-зв'язку. Лабораторія призначена для практичних занять, які допомагатимуть майбутнім зв'язківцям набутти навиків, потрібних у великому телеком-бізнесі, а українському ринку мобільного зв'язку отримати грамотних та підготовлених спеціалістів	Телекомунікаційне обладнання та системи живлення використовуються для лабораторних робіт. Майбутні фахівці вивчають маршрутизацію, комутацію, сигналізацію та загальні принципи роботи мобільного зв'язку на реальній мережі. На переданих серверах студенти створили приватну обчислювальну «хмару» для вивчення низькорівневих принципів роботи хмарних рішень і отримання навичок системного адміністрування та автоматизації. Аспіранти налаштували сервіс для автоматичного створення обчислювальних кластерів
ТОВ «Проком»	НУБіП України та компанія ТОВ «Проком» створили сумісну навчальну лабораторію «Центр компетенцій ІС» з метою: створення платформи для системного практичного навчання та отримання досвіду використання системи «ІС:Підприємство» студентами та викладачами під керівництвом фахівців-практиків; удосконалення форм зв'язку між ІТ-компаніями та навчальними закладами; розробки нових ефективних методик співпраці та підтвердження їх реальними результатами (сумісні ІТ-проекти, успішне працевлаштування випускників, реальні програми стажування та підвищення кваліфікації)	22 викладача університету пройшли курси навчання та отримали сертифікати. 5 викладачів успішно склали сертифікований іспит та отримали свідоцтво «ІС: Професіонал». 29 студентів пройшли сертифіковане навчання, та отримали сертифікати, із них 12 — успішно склали сертифікований іспит та отримали свідоцтво «ІС:Професіонал». 115 студентів і 22 викладачів відвідали майстер класи, презентації та інші освітні заходи. 60 студентів пройшли програму практики. Після завершення навчання влаштувалися на роботу 6 студентів

Джерело: складено автором за даними [8].

Аналіз розглянутих практик дозволяє говорити про розвиток в Україні нової форми співпраці між ВНЗ та організаціями — стратегічного партнерства — заснованого на принципах взаємовигідної співпраці в сфері проведення спільних наукових розробок, направлено на модернізацію виробництва і підвищення його конкурентоспроможності; прагненні до підвищення цільової підготовки студентів-випускників для потреб бізнесу; створенні спільних структур науково-освітнього та інноваційного профілю для здобуття конкурентних переваг як випускників, так і організацій [9].

Партнерство університетів з організаціями являє собою, з одного боку, кадрове забезпечення діяльності останніх з урахуванням виділених перспективних напрямів розвитку, а з другого, проявляється в особливій формі бізнесу, коли об'єднуються ресурси кількох суб'єктів у рамках реалізації певних проектів [10]. При цьому доцільно використовувати різні форми співпраці між бізнесом та навчальними закладами (табл. 2).

Таблиця 2

ФОРМИ СПІВПРАЦІ МІЖ БІЗНЕСОМ І НАВЧАЛЬНИМИ ЗАКЛАДАМИ

Форма співпраці	Сутність співпраці
Співпраця в сфері досліджень і розвитку	<ul style="list-style-type: none"> • співпраця у розробці спільних наукових і дослідницьких ініціатив; • проведення досліджень на контрактній основі; • надання консультаційних послуг; • кооперація у провадженні інновацій; • створення неформальних та особистих зв'язків; • публікація спільних наукових праць за участю представників освіти та дослідників організації; • підтримка студентських проектів у сфері досліджень і розвитку
Академічна мобільність	залучення викладацького складу та дослідників ВНЗ до роботи у бізнес-середовищі, а працівників організації — до діяльності в умовах ВНЗ
Студентська мобільність	створення умов для проходження студентських практик і стажувань з метою набуття практичного досвіду в сфері бізнесу та надання умов для подальшого працевлаштування
Комерціалізація результатів	<ul style="list-style-type: none"> • сприяння зацікавленню організацій у виведенні наукових винаходів і розробок на ринковий рівень, патентування, ліцензування; • створення посередницьких платформ між дослідницькими центрами та бізнесом, де науковці можуть розповсюдити інформацію щодо результатів своїх досліджень, а підприємці — імплементувати їх у свою діяльність
Підприємницькі ініціативи	діяльність ВНЗ спрямована на створення нових венчурів та кооперації з бізнесом для розробки інноваційної культури підприємництва
Реалізація проекту «безперервного навчання»	забезпечення ВНЗ необхідними умовами для придбання навичок, знань, додаткових кваліфікацій претендентами з бізнес-середовища, у тому числі, за межами студентського віку та на будь-якому етапі життя
Розробка навчального плану	співпраця ВНЗ та бізнесу у формуванні фіксованої програми курсів, модулів, головних і додаткових дисциплін, планів проведення гостьових лекцій делегатів з підприємств і громадських організацій для студентів бакалаврату, магістратури, докторантури та курсів підвищення кваліфікації
Управління	<ul style="list-style-type: none"> • включення лідерів організацій до керівництва окремих факультетів і долучення до процесу обговорення і прийняття рішень у сфері надання освітніх послуг; • представництво ВНЗ у раді директорів та участь у прийнятті бізнес-рішень

Джерело: складено автором за даними [4].

Висновки. Результати проведеного дослідження дозволяють зробити висновки, що співпраця між бізнесом і навчальними закладами на засадах концепції КСВ в Україні знаходиться на етапі свого становлення. Водночас така взаємодія на системній основі є взаємовигідною, оскільки дозволяє збільшити інвестиції у розвиток навчальних закладів, підвищити рівень престижності освіти та науки загалом, залучити необхідні висококваліфіковані кадри для роботи в організаціях, сформуванати конкурентного фахівця для економіки країни, що дозволить вивести її на якісно новий рівень розвитку. Разом з тим така кооперація дозволить сформувати довіру між інститутами та об'єднати освіту, науку, бізнес і державу.

Література

1. Молодь на ринку праці [Електронний ресурс] / Державна служба зайнятості України. — Режим доступу : <http://www.dcz.gov.ua/statdatacatalog/document?id=350805>
2. Ринок праці у 2016 році [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України. — Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Топ-10 самых привлекательных работодателей, по мнению студентов [Электронный ресурс] / delo.ua. — Режим доступа: https://delo.ua/education/top-10-samyh-privlekatelnyh-rabotodatelej-po-mneniju-studentov-329234/?supdated_new=1492005919
4. *Покідіна В.* Університети та бізнес: міжнародний досвід співпраці та перспективи для України [Електронний ресурс] / В. Покідіна. — Режим доступу : http://cost.ua/files/Universities%20and%20business_report.pdf
5. *Семенець Ю. О.* Партнерство бізнесу, держави та університетів як стратегічний ресурс інноваційного розвитку України [Електронний ресурс] / Ю. О. Семенець // Ефективна економіка. — 2016. — № 2. — Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4798>
6. Цілі сталого розвитку 2016–2030 [Електронний ресурс] / Представництво ООН в Україні. — Режим доступу: <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/tsilistaloho-rozvytku>
7. *Грішнова О. А., Міщук Г. Ю., Олійник О. О.* Соціальна відповідальність у трудових відносинах: теорія, практика, регулювання ризиків : [монографія] / О. А. Грішнова, Г. Ю. Міщук, О. О. Олійник. — Рівне : НУВГП, 2014. — 216 с.
8. *Практики КСВ в Україні 2016* / Під ред. Саприкіної М.; Центр «Розвиток КСВ». — К.: 2016. — 100 с.
9. *Раєвнева О. В., Гриневич Л. В., Горохова О. І.* Сучасні напрямки розвитку взаємовідносин між вищою школою та бізнес-структурою [Електронний ресурс] / О. В. Раєвнева, Л. В. Гриневич, О. І. Горохова // Global international scientific analytical project. — Режим доступу : <http://gisap.eu/ru/node/448>
10. *Мачуліна І. І.* Форми мережевої інтеграції науки, освіти і бізнесу / І. І. Мачуліна // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства. — 2014. — Вип. 2. — С. 123–127.

References

1. Molod' na rynku pratsi [Youth on the labor market] (n.d.). dcz.gov.ua. Available at: <http://www.dcz.gov.ua/statdatacatalog/document?id=350805> (Accessed 12 January 2018).

2. Rynok pratsi u 2016 rotsi [The labor market in 2016] (n.d.). ukrstat.gov.ua. available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 12 January 2018).
3. Top-10 samykh pryvlekatel'nykh rabotodateley, po mnenyyu studentov [Top 10 most attractive employers, according to students] (n.d.). delo.ua. Available at: https://delo.ua/education/top-10-samyh-privlekatelnyh-rabotodatelej-po-mneniju-studentov-329234/?updated_new=1492005919 (Accessed 12 January 2018).
4. *Pokidina, V.* Universytety ta biznes: mizhnarodnyy dosvid spivpratsi ta perspektyvy dlya Ukrayiny [Universities and business: international cooperation and perspectives for Ukraine] (n.d.). cost.ua. Available at: [http://cost.ua/files/Universities %20and %20business_report.pdf](http://cost.ua/files/Universities%20and%20business_report.pdf) (Accessed 12 January 2018).
5. *Semenets', Yu.* (2016). Partnerstvo biznesu, derzhavy ta universytetiv yak stratehichnyy resurs innovatsiynoho rozvytku Ukrayiny [Partnership of business, state and universities as a strategic resource of Ukraine's innovation development] (n.d.). economy.nayka.com.ua. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4798> (Accessed 12 January 2018).
6. Tsili staloho rozvytku 2016–2030 [Sustainable Development Goals 2016-2030] (n.d.). un.org.ua. Available at: <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/tsili-staloho-rozvytku> (Accessed 12 January 2018).
7. *Hrishnova, O., Mishchuk, H., Oliynyk, O.* (2014) Sotsial'na vidpovidal'nist' u trudovykh vidnosynakh: teoriya, praktyka, rehulyuvannya ryzykiv [Social responsibility in labor relations: theory, practice, risk management]. Rivne: NUVHP, p. 216.
8. *Saprykina, M.* (2016). Praktyky KSV v Ukrayini 2016 [CSR Practices in Ukraine 2016]. Kyiv, Tsentr «Rozvytok KSV», p. 100.
9. *Rayevnyeva, O., Hrynevych, L., Horokhova, O.* Suchasni napryamky rozvytku vzayemovidnosyn mizh vyshchoyu shkoloyu ta biznes-strukturoyu [Modern directions of development of relations between higher school and business structure] (n.d.). gisap.eu. Available at: <http://gisap.eu/ru/node/448> (Accessed 12 January 2018).
10. *Machulina, I.* (2014). Formy merezhevoyi intehratsiyi nauky, osvity i biznesu [Forms of network integration of science, education and business]. Metodolohiya, teoriya ta praktyka sotsiolohichnoho analizu suchasnoho suspil'stva, Vyp. 20, pp. 123–127.

Стаття надійшла до редакції 25.01.18 р.